

Het gebruik van de voorkeurstem bij de parlementsverkiezingen van 17 december 1978*

door Lic. Mark DEWEERDT,

in samenwerking met de Afdeling Politologie
van de Katholieke Universiteit te Leuven.

★

I. De evolutie in het gebruik van de voorkeurstem.

Zoals in 1977 heeft op 17 december 1978 iets meer dan de helft van het Belgisch kiezerskorps bij de verkiezing van de leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers zijn voorkeur voor een bepaalde kandidaat laten blijken. Van de 5.536.164 geldige stemmen werden er 2.870.994 of 51,86 % op de titelvoerende kandidaten uitgebracht (tabel I). Ten opzichte van 1977 steeg het voorkeurstemmenaantal met 69.020 eenheden (+ 2,46 %) of 1,60 procentpunten.

Ook voor de Senaatsverkiezingen ging het voorkeurstemmengebruik lichtjes de hoogte in. Van de 5.478.080 geldige stemmen zijn er 2.291.000 of 41,82 % op de titelvoerende kandidaten uitgebracht, wat een stijging met 46.789 (+ 2,08 %) of 1,17 procentpunten betekent (tabel I). Het verschil tussen het aantal voorkeurstemmen bij de Kamer- en de Senaatsverkiezingen bedraagt nu 10,04 procentpunten en is het grootst sinds 1919.

* De berekeningen gebeurden op basis van de verkiezingsuitslagen gepubliceerd in de (gele) brochure uitgegeven door het ministerie van Binnenlandse Zaken: *Uitslagen der verkiezingen van 17 december 1978*, z.p. Brussel, z.d. (1979), 266 blz. + 20 tabellen. Een aantal daarin voorkomende onnauwkeurigheden kon met de medewerking van het ministerie van Binnenlandse Zaken worden gecorrigeerd. Gegevens betreffende de verkiezingen vóór 1978 zijn genomen uit ons artikel *De personale keuze bij de parlementsverkiezingen van 17 april 1977*, in: *Res Publica*, XIX (1977), 3, blz. 515-528. Voor o.m. een ietwat uitvoeriger beschrijving van het voorkeurstemmengebruik en verklaringsgegevens zij daarnaar verwezen.

Na de zeer zwakke stijging in 1977 zet zich de algemene trend van het toenemend gebruik van de voorkeurstemmen verder door. Het stijgingsritme is evenwel aan de lage kant in vergelijking met dat van de jaren zestig en het begin van de jaren zeventig.

TABEL I
De personale keuze bij de parlementsverkiezingen sinds 1919

Verkiezing	Kamer		Senaat	
	Absoluut	%	Absoluut	%
1919	288.068	16,36	151.754	9,62
1921	300.875	15,57	163.975	8,80
1925		(*)	233.725	11,51
1929	369.235	16,55	249.525	11,45
1932	481.000	20,59	344.428	15,04
1936	557.861	23,61	425.871	18,52
1939	639.271	27,33	495.725	21,64
1946	535.189	22,62	415.404	17,76
1949	1.146.496	22,78	914.879	18,36
1950	1.007.486	20,38	778.499	15,84
1954	1.362.463	26,40	1.048.099	20,50
1958	1.386.187	26,14	1.081.997	20,57
1961	1.737.393	32,99	1.326.781	25,39
1965	2.023.118	39,04	1.656.919	32,38
1968	2.151.621	41,55	1.736.896	33,97
1971	2.415.967	45,74	1.957.468	37,56
1974	2.620.951	49,84	2.092.155	40,35
1977	2.801.974	50,26	2.244.221	40,65
1978	2.870.994	51,86	2.291.010	41,82

(*) Gegevens over de Kamerverkiezingen van 1925 zijn niet beschikbaar.

II. De voorkeurstemmen naar arrondissement en provincie (1).

Het gebruik van de voorkeurstem vertoont andermaal opmerkelijke verschillen van het ene arrondissement tot het andere en van de ene provincie tot de andere (tabellen II en III).

Maar waar in 1977 in vijf arrondissementen (Oudenaarde, Aarlen-Marche-en-Famenne-Bastenaken, Neufchâteau-Virton, Tongeren-Maaseik en Hasselt) twee maal zoveel kiezers een voorkeurstem uitbrachten als in Bergen, is dat in 1978 niet het geval. Het voorkeurstemmengebruik in het arrondissement met de hoogste score (Oudenaarde: 68,30) ligt 91,10 % hoger dan dat in het arrondissement met de laagste score (Bergen: 35,74).

(1) Hier, evenals in de volgende paragraaf over de voorkeurstemmen naar partij, wordt slechts over de Kamerverkiezingen gesproken.

TABEL II

De voorkeurstemmen naar arrondissement*
(Kamer van Volksvertegenwoordigers)

Arrondissement	1965	1968	1971	1974	1977 ^o	1978
Antwerpen	25,88 (28)	31,87 (25)	35,92 (24)	43,25 (22)	48,97 (17)	49,50 (19)
Mechelen	28,66 (23)	34,42 (20)	42,62 (18)	44,51 (19)	43,97 (21)	43,77 (25)
Turnhout	26,46 (26)	34,17 (27)	42,04 (19)	47,78 (18)	40,73 (25)	44,08 (24)
Gent-Eeklo	34,48 (21)	41,40 (16)	48,31 (15)	53,41 (13)	51,62 (12)	54,98 (12)
Dendermonde	38,19 (17)	38,34 (18)	49,34 (13)	54,91 (9)	56,26 (9)	55,56 (11)
Oudenaarde	48,88 (9)	53,60 (5)	68,44 (1)	69,19 (3)	69,96 (1)	68,30 (1)
Sint-Niklaas	29,72 (22)	33,25 (24)	41,61 (20)	42,04 (24)	40,91 (24)	46,93 (20)
Aalst	55,83 (5)	55,76 (4)	64,48 (4)	66,65 (4)	63,77 (6)	61,04 (7)
Brugge	50,15 (8)	44,85 (12)	53,21 (10)	58,32 (7)	53,96 (11)	52,48 (14)
Kortrijk	41,64 (14)	42,23 (13)	51,53 (11)	53,57 (12)	54,63 (10)	60,44 (8)
Veurne						
Oostende						
Diksmulde	51,76 (7)	49,99 (10)	55,02 (7)	53,02 (14)	50,23 (14)	50,37 (15)
Roeselare-Tielt	35,78 (19)	41,81 (15)	48,17 (16)	49,95 (16)	51,38 (13)	56,20 (10)
Ieper	41,81 (13)	41,39 (17)	45,62 (17)	43,85 (21)	38,91 (29)	42,70 (27)
Hasselt	58,29 (3)	56,14 (3)	65,07 (2)	71,31 (1)	66,38 (5)	64,14 (5)
Tongeren						
Maaseik	59,72 (1)	60,05 (1)	65,03 (3)	64,22 (5)	66,53 (4)	66,83 (2)
Leuven	44,01 (12)	46,32 (11)	54,03 (8)	53,85 (11)	59,54 (8)	59,78 (9)
Brussel	48,13 (11)	50,84 (9)	48,41 (14)	52,64 (15)	49,21 (16)	52,79 (13)
Nijvel	40,01 (16)	37,88 (19)	34,40 (25)	40,29 (26)	42,62 (22)	42,94 (26)
Bergen	20,19 (30)	22,22 (30)	25,15 (30)	27,83 (30)	32,85 (30)	35,74 (30)
Charleroi	28,26 (25)	30,58 (26)	32,13 (28)	38,35 (27)	40,38 (26)	39,90 (29)
Zinnik	28,33 (24)	30,49 (27)	32,49 (27)	37,68 (29)	40,38 (27)	45,39 (23)
Thuin	23,07 (29)	25,92 (29)	29,72 (29)	32,18 (29)	40,08 (28)	40,83 (28)
Doornik-Aat-						
Moeskroen	36,20 (18)	35,00 (21)	40,12 (23)	43,88 (20)	49,36 (15)	50,14 (16)
Luik	26,12 (27)	28,11 (28)	34,39 (26)	40,90 (25)	42,49 (23)	46,03 (22)
Hoel-Borgworm	42,79 (15)	37,28 (20)	40,99 (21)	48,84 (17)	47,84 (19)	46,39 (21)
Verviers	34,81 (20)	42,20 (14)	40,58 (22)	42,80 (23)	47,53 (20)	49,89 (18)
Aarlen-Marche-						
en-Famenne-						
Bastenaken	59,35 (2)	59,50 (2)	63,24 (5)	69,88 (2)	68,30 (2)	65,09 (4)
Neufchâteau-						
Virton	48,26 (10)	52,68 (6)	59,09 (6)	62,02 (6)	67,37 (3)	65,69 (3)
Namen	52,03 (6)	50,96 (8)	50,00 (12)	54,89 (10)	48,96 (18)	50,10 (17)
Dinant-						
Philippeville	56,89 (4)	52,21 (7)	53,51 (9)	55,64 (8)	61,56 (7)	62,77 (6)

* In ten honderd van het totale aantal geldige stemmen ; tussen haakjes de rangorde van elk arrondissement.

(a) Er moge aan herinnerd worden dat een aantal arrondissementen wijzigingen qua grootte heeft ondergaan door de samenvoeging van gemeenten in 1977.

De gebieden met veel voorkeurstemmen (boven het nationaal gemiddelde) zijn in 1978 de provincies Luxemburg, met een uitloper in Dinant-Philippeville, Limburg en Oost-Vlaanderen (behalve Sint-Niklaas), en de arrondissementen Brugge, Kortrijk, Roeselare-Tielt, Leuven en Brussel. Onder het nationaal gemiddelde liggen de provincies Antwerpen, met een uitloper in Sint-Niklaas, Henegouwen en Luik, en de arrondissementen Veurne-Oostende-Diksmuide, Ieper, Nijvel en Namen.

TABEL III

De voorkeurstemmen naar provincie*
(Kamer van Volksvertegenwoordigers)

<i>Provincie</i>	1965	1968	1971	1974	1977 (a)	1978
Antwerpen	26,52 (9)	32,80 (8)	38,43 (7)	44,70 (7)	46,32 (7)	47,27 (7)
Brabant	45,76 (4)	48,67 (4)	47,94 (6)	51,50 (6)	50,46 (6)	52,97 (6)
Henegouwen	28,05 (8)	29,51 (9)	32,48 (9)	36,89 (9)	41,02 (9)	42,33 (9)
Limburg	59,03 (1)	58,16 (1)	65,44 (1)	67,69 (1)	66,46 (2)	65,50 (1)
Luik	30,93 (7)	32,95 (7)	36,95 (8)	42,68 (8)	45,55 (8)	47,01 (8)
Luxemburg	54,45 (2)	56,47 (2)	61,40 (2)	66,39 (2)	67,89 (1)	65,36 (2)
Namen	53,86 (3)	51,43 (3)	51,31 (5)	55,17 (4)	53,52 (4)	54,71 (4)
Oost-Vlaanderen	39,93 (6)	43,83 (6)	52,57 (3)	56,04 (3)	54,68 (3)	56,21 (3)
West-Vlaanderen	44,42 (5)	44,28 (5)	51,34 (4)	52,84 (5)	51,38 (5)	53,92 (5)

(a) Er moege aan herinnerd worden dat door de samenvoeging van gemeenten in 1977 een aantal provincies wijzigingen qua grootte heeft ondergaan.

* In ten honderd van het totale aantal geldige stemmen; tussen haakjes de rangorde van elke provincie.

In vergelijking met 1977 ligt het voorkeurstemmengebruik in 18 van de 30 arrondissementen hoger en in 12 lager. Een aanzienlijke vooruitgang wordt geboekt in de arrondissementen Sint-Niklaas (+ 6,02 punten, toe te schrijven aan het aantal voorkeurstemmen van Fr. Willockx, waardoor de BSP-score stijgt van 25,25 tot 46,27 %), Kortrijk (+ 5,81 punten, dank zij de naamstemmen van Fr. Demeulenaere-Dewilde en P. Lano op de CVP-lijst, waarvan het aandeel der voorkeurstemmen van 53,80 tot 63,62 % aangroeit) en Zinnik (+ 5,01 punten, dank zij het aantal voorkeurstemmen van L. Hurez, waardoor de PSB-score van 34,78 naar 44,10 % opklimt).

III. De voorkeurstemmen naar politieke partij.

Op 17 december 1978 stemde het kristen-demokratische kiezerskorps het meest van alle per voorkeur, nl. voor 61,12 % (tabel IV). Daarmee neemt de CVP-PSC opnieuw de eerste plaats in, waarvan zij in 1977 door de liberalen was verdrongen, maar blijft toch net iets beneden haar

rekordscore van 1974 (61,72 %). Afzonderlijk genomen, bedraagt het voorkeurstemmenaandeel voor de CVP 60,93 % en 61,62 % voor de PSC.

De liberale partijen (PVV, PRLW en PL ; eksklusief de dissidenties) zien hun voorkeurstemmenvoet dalen van 59,51 % (1977) tot 55,31 %, wat nog lager is dan in 1974 (57,20 %). Voor de PVV bedraagt het voorkeurstemmenpercentage 55,19 ; voor de PRLW-PL 55,53 %. Het is

TABEL IV

Evolutie van de voorkeurstemmen naar partij*
(Kamer van Volksvertegenwoordigers)

Verkiezing	Katholieken	Socialisten	Liberale	Vlaams-nationa-listen	FDF-RW	Kommu-nisten
1919	24,53	6,51	20,26	10,03		
1929	23,27	6,54	25,45	15,62		10,29
1939	38,08	12,88	31,78	28,74		14,05
1950	26,80	10,40**	26,54*	(a)		9,68
1958	32,21	14,46**	36,78*	28,49		12,25
1961	42,05	19,06	46,76	32,57		17,42
1965	47,53	27,25	46,43	59,45	27,29***	21,14
1968	53,98	28,32	50,23	38,08	25,48	20,10
1971	58,13	36,18	54,88	45,48	26,06	27,73
1974	61,72	39,24	57,20	48,40	38,45	31,21
1977	58,31	39,70***	59,51	51,83	36,84***	30,14
1978	61,12	44,34	55,31	53,44	41,82	27,34

* In ten honderd van het totale aantal geldige stemmen.

** Omwille van de socialistisch-liberale verkiezingskoalitie in Limburg en Luxemburg werd geen rekening gehouden met deze provincies.

*** Hierin zijn verrekend de voorkeurstemmen van het FDF in het kiesarrondissement Brussel (31,77 %), van het Front Démocratique Wallon in Nijvel (40,18 %), van het Front Wallon in alle arrondissementen van de provincie Henegouwen (17,96 %) en van de Parti Wallon des Travailleurs in de arrondissementen Luik en Verviers (20,65 %).

**** Omwille van de koalitie tussen PSB en RW in Luxemburg werd geen rekening gehouden met deze provincie.

(a) Percentage van de Vlaamse Concentratie in 1949 : 40,50. De 8.238 voorkeurstemmen van Van Dieren in Brussel vertegenwoordigen hiervan 7,93 %.

wel opmerkelijk dat het voorkeurstemmengebruik van het katholieke en het liberale kiezerskorps niet 'gekommunautariseerd' is, d.w.z. geen betekenisvolle verschillen vertoont tussen het Nederlandse en het Franse taalgebied. Zoals verder zal blijken, is dat voor de derde zgn. nationale partij niet het geval.

Op de derde plaats komen de Vlaams-nationalistische partijen (VU en Vlaams Blok), waarvan de kiezers voor 53,44 % een voorkeurstem uitbrachten. Dit percentage ligt voor de VU (57,23 % tegen 51,83 % in 1977) merkkelijk hoger dan voor het Vlaams Blok (34,12 %) en het overtreft zelfs dat van de liberalen.

Ook het socialistische kiezerskorps stemde in 1978 meer per voorkeur dan voorheen: 44,34 % tegenover 39,70 % in 1977. Op te merken is dat het voorkeurstemmengebruik — in tegenstelling tot de katholieke en liberale families — bij de Nederlandstalige socialistische kiezers (46,09 %) hoger ligt dan bij de Franstalige (42,68 %).

De grootste stijging ten opzichte van 1977 doet zich voor bij het FDF/RW, waarvan het voorkeurstemmenpakket aangroeit van 36,84 % tot 41,82 % (+ 4,98 punten of + 13,52 %). De FDF-kiezers (44,68 %) stemmen duidelijk meer per voorkeur dan deze van het RW (37,57 %).

De kommunistische kiezers hebben heel wat minder gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een voorkeurstem uit te brengen dan in 1977. De neergaande tendens houdt aan. De score van 1978 (27,43 %) daalt zelfs tot onder het niveau van 1971 (27,73 %).

De stemmen van de andere partijen zijn voor 33,36 % voorkeurstemmen (36,73 % in 1977). Voor de belangrijkste onder hen is dit percentage: RAD-UDRT: 27,01; PDB: 51,87 (58,07 in 1977); AMADA: 36,76 (35,07 in 1977); RAL: 39,65 (44,00 in 1977); milieulijsten (Agalev, Ecolo e.d.): 26,81 (25,74 in 1977).

IV. De parlementsleden naar hun voorkeurstemmen.

In tabel V zijn de op 17 december 1978 verkozen leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers (aangeduid met de letter K) en de rechtstreeks verkozen senatoren (S) gerangschikt naar hun schaalwaarde op de 500-voorkeurschaal (2). Om enige vergelijking met vorige verkiezingen mogelijk te maken, zijn in tabel VI de scores van de eerste twintig gerangschikten van de verkiezingen van 1968, 1971, 1974 en 1977 opgenomen (3).

Ten slotte kan nog worden aangestipt dat ook nu weer, evenals in 1977, geen enkele volksvertegenwoordiger en geen enkele senator buiten

(2) De schaalwaarde wordt als volgt berekend:

$$\frac{\text{absoluut aantal voorkeurstemmen van de kandidaat}}{500} + \frac{\text{absoluut aantal voorkeurstemmen} \times 100}{\text{arrondissementeel kiescijfer van de partij}}$$

Voor een omstandige uiteenzetting van deze rekenmethode, zie W. Dewachter: Over het rekenen met de voorkeurstemmen in de wetgevende verkiezingen, in: *Politica* (1967), 3, blz. 205-217.

(3) Een volledig overzicht hiervan in *De parlementsleden naar hun voorkeurstemmen bij de verkiezingen van 1961, 1965, 1968, 1971 en 1974*, en M. Deweerdt, De personale keuze bij de parlementsverkiezingen van 17 december 1977, in: *Res Publica*, XIX (1977), 3, blz. 523-525.

TABEL V

De parlementsleden naar hun voorkeurstemmen in 1978

(K) L. Tindemans	336,86	(S) H. Hanquet	63,03
(S) J. Chabert	163,45	(S) A. de Rore	61,76
(K) P. vanden Boeynants	146,99	(S) J. Ferir	61,60
(K) W. Martens	142,93	(K) L. Remacle	61,58
(S) R. de Backer-Van Ocken	135,90	(S) E. Lacroix	60,98
(K) W. de Clercq	133,27	(S) J. Verhaegen	60,89
(K) W. Claes	101,82	(S) G. Gramme	59,84
(S) A. Califice	99,96	(S) E. Vandersmissen	59,58
(S) A. Humblet	97,07	(K) M. Galle	59,33
(K) M. Eyskens	96,87	(K) A. Cools	58,38
(K) Ch. Cornet d'Elzius	96,67	(K) D. Coens	58,36
(S) A. Lavens	94,94	(S) A. Lagasse	58,22
(K) J. Verroken	94,59	(K) P.-H. Gendebien	55,92
(S) E. Cuvelier	91,17	(K) H. Mordant	55,89
(K) J. Lenssens	90,25	(K) R. Delizée	55,51
(K) H. de Croo	89,53	(K) L. Defosset	54,79
(S) F. Vangronsveld	87,83	(K) P. Breyne	54,57
(K) L. Dhoore	87,70	(K) R. van Elslande	54,37
(S) M. Toussaint	86,47	(K) A. Kempinaire	54,05
(K) M. Bourry	84,13	(K) V. Verberckmoes	54,01
(K) Ch.-F. Nothomb	82,00	(S) P. Mainil	53,93
(K) A. Spaak	80,69	(S) G. Cudell	52,88
(S) J. Daems	79,62	(K) M. Plasman	52,28
(K) H. Simonet	78,87	(S) W. Jorissen	52,12
(K) F. van Acker	78,65	(K) A. Lernoux	51,97
(S) C. Smitt	78,04	(K) J. Valkeniers	51,93
(K) J.P. Grafé	75,75	(K) M. Olivier	51,76
(K) J. Gabriëls	75,30	(K) M. Wathelet	51,62
(K) H. Boel	73,86	(S) J. de Graeve	51,60
(K) L. Vanvelthoven	73,71	(S) H. Vanderpoorten	51,58
(K) E. Wauthy	72,90	(S) J. Bascour	51,15
(K) F. François	72,23	(S) E. Cooreman	51,01
(S) W. Vernimmen	72,07	(S) R. Bataille	50,86
(S) G. Spitaels	71,46	(K) R. Urbain	50,85
(K) J. Michel	71,15	(S) J. Gillet	50,26
(S) H. Cugnon	70,83	(K) E. Vansteenkiste	50,17
(K) D. van Renterghem-D'Haeseleer	70,81	(K) M. Rutten	49,63
(S) H. Lahaye	70,03	(K) G. Mathot	49,20
(K) A. Bertouille	69,75	(K) F. Grootjans	48,57
(K) Ph. Maystadt	69,46	(K) W. Kuijpers	48,27
(K) H. Schiltz	69,45	(S) A. Lagae	47,89
(S) R. Windels	68,34	(K) G. Boeykens	47,47
(K) E. Leburton	68,16	(K) G. Sprockeels	46,99
(S) J. Pedé	68,15	(K) J. Gol	46,66
(S) M. van Herreweghe	67,89	(S) F. Perin	46,64
(S) R. Vandekerckhove	67,87	(K) L. Kelchtermans	45,78
(K) J. Dupré	67,85	(S) I. Petry	45,10
(S) R. Vannieuwenhuyze	67,31	(S) G. Désir	44,57
(K) Ch. Poswick	66,87	(K) H. Pierret	44,43
(K) A. Damseaux	65,28	(K) D. Claeys	44,42
(S) W. Verleysen	65,16	(S) J. van Canneyt	44,41
(K) F. Colla	64,64	(K) V. Anclaux	44,10
(K) L. Olivier	64,40	(K) A. Duclos-Lahaye	43,48
(S) Ch. Hanin	64,23	(K) R. Denison	42,51
(S) C. de Clercq	64,06	(S) O. Carpels	42,28
(K) R. Gheysen	63,89	(K) L. Remacle	42,15
(K) A. Laridon	63,24	(S) O. van den Broeck	41,94
(K) J. Delhayé	63,11	(K) E. Vankeirsbilck	41,29

(K) Gh. Willems	41,07	(S) R. Hostekint	30,46
(S) J. Vergeylen	41,01	(S) J. Kevers	30,45
(K) R. Bonnel	40,96	(S) G. Flagothier**	30,42
(K) P. Leys	40,66	(K) W. Taelman	29,91
(S) M. Vandewiele	39,81	(S) F. Boey	29,65
(K) R. de Wulf	39,70	(K) L. van Biervliet	29,06
(S) R. Basecq	39,39	(S) R. Gillet	28,77
(S) J. Hoyaux	39,25	(K) A. van Lent***	28,76
(K) G. Mundeleer	39,24	(S) J. Wyninckx	28,68
(K) M. Smet	39,06	(K) L. van Geyt	28,59
(K) E. Knoops	38,88	(K) G. Ryckmans-Corin	28,58
(S) F. Delmotte	38,42	(K) A. Claes	28,23
(K) R. Jérôme	38,37	(S) F. Vanderborgh	27,96
(K) G. Devos	38,31	(K) J. Henckens	27,76
(S) J. Mayence-Goossens	37,84	(K) R. Marchal	27,28
(S) C. Goor-Eyben	37,76	(S) J. Vangeel	26,95
(K) G. Nyffels	37,59	(K) P. Descamps	26,85
(S) A. Bogaerts	37,47	(S) W. Calewaert	26,78
(K) W. Burgeon	37,39	(S) O. van Ooteghem	26,76
(S) M. Decoster	37,29	(K) R. van Rompaey	26,64
(K) W. Desaeyere	36,69	(K) J. Flévez	26,48
(S) E. Coppens	36,31	(K) M. Vreven	26,45
(K) J. Ramaekers	36,11	(S) E. Pouillet	26,02
(K) L. Tobback	35,78	(K) E. Flamant	25,92
(S) M. Bury	35,75	(K) A. d'Alcantara	25,86
(K) A. Scokaert	35,72	(K) F. Baert	25,82
(K) R. Otte	35,51	(K) J. van Dessel	25,79
(K) A. de Winter	35,42	(S) R. Belot	25,74
(K) J. Caudron	35,39	(S) A. Canipel	25,63
(K) L. Hurez	35,23	(K) J. Somers	24,96
(S) L. Croux	34,74	(K) A. Ducobu	24,77
(K) Chr. Moors	34,49	(S) P. Bertrand	24,75
(K) R. Nols	33,90	(K) J. Defraigne	24,64
(S) A. Demuyter	33,88	(S) A. van Nevel	24,64
(K) R. Devos	33,81	(S) J. Humblet	24,46
(K) M. Tromont	33,65	(K) Fr. Demeulenaere-Dewilde	24,32
(S) M. Capoen	33,63	(S) A. Lagneau	24,25
(S) G. de Rouck	33,54	(S) H. de Bruyne	24,02
(S) G. Bassleer*	33,42	(S) B. Maes	23,95
(K) A. Steverlynck	33,32	(K) L. de Grève	23,32
(K) G. Beerden	33,16	(K) G. Glineur	23,05
(K) L. Tyberghien-Vandenbusache	33,03	(K) P. van Grembergen	22,70
(K) G. Temmerman	33,01	(K) F. Aerta	22,26
(K) P. de Keersmaeker	32,66	(K) A. Rutten	21,83
(K) E. Desutter	32,47	(K) F. Tanghe	21,73
(K) P. van der Niepen	32,26	(S) R. Dussart	21,65
(S) E. Lecoq	32,22	(K) L. van de Velde	21,60
(K) E. Gilinne	32,20	(K) P. Maistriaux	21,03
(K) G. Schyns	32,13	(K) A. Evers	21,02
(K) Y. Ylfeff	31,95	(K) G. Pierard	20,98
(S) F. Houben	31,44	(S) P. Akkermans	20,83
(K) G. Verhaegen	31,23	(S) T. Touasaint	20,82
(S) T. Smeers	30,91	(K) R. Uyttendaele	20,77
(K) R. Gondry	30,83	(K) Gh. Hiance	20,62
(S) J. de Serrano	30,62	(K) G. Cardoen	20,57

* G. Bassleer nam ontslag en werd opgevolgd door A. Daulne (voorkeurstemmenvoet : 2,09).

** G. Flagothier werd tot provinciaal senator verkozen en werd als rechtstreeks verkozen senator opgevolgd door M. Paulus (voorkeurstemmenvoet : 8,62).

*** A. van Lent werd na zijn benoeming tot vice-gouverneur van Brabant opgevolgd door Fr. Willockx (voorkeurstemmenvoet : 37,88).

(S) L. Lindemans	20,30	(S) J. Cerf	12,26
(K) J. Perdieu	20,30	(K) R. Steyaert	12,22
(K) M. Levaux	20,14	(S) W. Leemans	11,45
(K) K. Poma	19,98	(K) A. Coppieters	11,41
(K) K. Dillen	19,67	(K) G. Brenez	11,29
(K) J. Adriaensens-Huybrechts	19,60	(K) A. Baudson	11,00
(K) S. Kubla	19,55	(S) J. Lepaffe	10,96
(K) A. Diegenant	19,43	(K) L. Outers	10,50
(K) N. Dinant	18,92	(S) Ch. Bailly	10,36
(K) B. Anselme	18,72	(K) A. van der Blest	9,66
(K) A. Denelr	18,66	(K) H. Weckx	9,62
(S) L. Mathieu-Mohin	18,36	(K) K. Blanckaert	9,40
(K) F. Persoons	17,87	(K) B. Cools	9,37
(K) E. Baldewijns	17,45	(K) L. Detlège	9,09
(S) F. Donnay	17,39	(K) W. Demeester-De Meyer	9,04
(K) R. Peeters	17,15	(S) M. Panneels-Van Baelen	9,04
(S) A. Bernaerts-Viroux	17,12	(S) J. van den Eynden	9,00
(S) A. Verbist	16,66	(K) H. Suykerbuyk	8,85
(K) Ph. Busquin	16,50	(K) J. van Cauwenberghe	8,76
(K) J. Sleeckx	16,48	(K) F. Herman	8,63
(K) R. Moreau	16,45	(K) Y. Biefnot	8,61
(K) L. Michel	16,38	(K) O. van Belle	8,46
(S) L. Gillet	16,34	(K) G. Onkelinx	8,37
(K) M. de Wewere	16,12	(K) R. Blommaert*	8,25
(K) L. van den Brande	16,11	(K) R. Leclercq	7,30
(K) J. van Elewyck	15,90	(K) G. Clerfayt	7,23
(K) J.-M. Dehousse	15,79	(S) L. Radoux	7,13
(K) J.-L. Thys	15,73	(K) T. Declercq	7,07
(K) F. Pans	15,64	(K) A. Smets	7,03
(S) G. Turf-Demunter	15,04	(K) F. Cauwenberghs	6,92
(K) L. Lenaerts	14,65	(K) H. Brouhon	6,32
(K) M. Hansenne	14,64	(K) J. Le Hardy de Beaulieu	6,01
(K) A. de Cordier	14,61	(K) A. Degroeve	5,83
(K) P. de Vlies	13,96	(K) G. Dielens	5,29
(K) A. Bourgeois	13,95	(K) V. Vanderheyden	4,81
(K) J. Buchmann	13,95	(K) L. Bernard	4,69
(K) M. Vandenhove	13,80	(K) F. Swaelen	4,63
(K) R. Hendrick	13,71	(S) F. Delpérée	4,48
(K) L. Danschutter	13,66	(K) Cl. Dejardin	3,89
(S) E. Hismans	13,56	(K) L. Hancké	3,86
(K) J. Desmarests	13,35	(K) A. Mook	3,85
(S) J. Dulac	13,32	(K) G. Brasseur	3,83
(K) J. Mangelschots	13,17	(K) A. de Beul	3,78
(K) J. van Gompel	12,85	(K) E. Rigo	3,55
(S) R. Gijs	12,80	(K) M. Mainguet-Banneux	2,40
(K) B. Risopoulos	12,34	(K) P. Havelange	1,79

* R. Blommaert nam ontslag en werd opgevolgd door O. de Mey (voorkeurstemmenvoet : 16,30).

TABEL VI

**De eerste twintig parlementsleden naar hun voorkeurstemmen
bij de verkiezingen van 1968, 1971, 1974 en 1977**

1968		1971	
(K) P. vanden Boeynants	281,10	(K) P. vanden Boeynants	154,94
(K) W. de Clercq	111,68	(K) W. de Clercq	140,09
(K) L. D'Haeseleer	109,47	(K) L. D'Haeseleer	121,46
(S) O. Vanaudenhove	106,39	(S) O. Vanaudenhove	112,67
(S) M. Toussaint	106,07	(S) F. Vangronsveld	105,85
(S) N. Hougardy	103,66	(S) M. Toussaint	94,87
(S) J. Piers	92,82	(S) A. Lagasse	93,61
(S) C. Héger	87,61	(S) E. Cuvelier	92,72
(K) J. Verroken	84,51	(K) W. Claes	92,53
(S) F. Vangronsveld	83,33	(K) L. Namèche	91,22
(K) J. van Offelen	82,43	(K) C. Hanin	89,96
(K) C. Poswick	79,15	(K) L. Tindemans	88,60
(S) P. Struye	77,63	(K) H. Simonet	86,73
(S) E. Cuvelier	73,19	(S) G. Eyskens	86,07
(S) A. Lagasse	69,18	(K) J. Verroken	85,19
(K) H. Simonet	67,98	(K) H. de Croo	84,30
(S) E. Machtens	66,97	(K) F. Vandamme	81,59
(K) H. de Croo	65,55	(S) W. Verleysen	77,26
(K) G. Devos	63,07	(K) J. de Saeger	76,70
(K) A. Humblet	61,56	(S) E. Machtens	75,17
1974		1977	
(K) L. Tindemans	207,75	(K) L. Tindemans	325,01
(K) W. de Clercq	168,80	(S) J. Chabert	160,81
(S) J. Chabert	147,28	(K) W. de Clercq	133,54
(K) W. Claes	132,45	(K) W. Claes	121,73
(K) P. vanden Boeynants	126,24	(K) W. Martens	120,38
(K) L. D'Haeseleer	124,75	(S) R. de Backer	119,02
(S) F. Vangronsveld	111,98	(K) Ch. Cornet d'Elzuis	107,20
(S) H. Toussaint	104,64	(S) A. Humblet	106,96
(K) L. Namèche	101,60	(K) H. Schiltz	106,01
(S) A. Lagasse	97,06	(K) F. Vangronsveld	105,03
(S) E. Cuvelier	95,92	(S) M. Toussaint	103,03
(K) J.P. Grafé	94,65	(K) P. vanden Boeynants	102,32
(K) W. Martens	94,22	(S) E. Cuvelier	101,71
(S) P. de Paepe	93,68	(K) D. van Renterghem	101,25
(K) H. de Croo	93,19	(S) A. Lavens	93,62
(S) J. Daems	89,21	(K) H. de Croo	92,74
(S) C. Hanin	87,25	(K) M. Eyskens	90,92
(K) J. Verroken	87,07	(K) J.-P. Grafé	86,66
(K) F. van Acker	84,98	(S) J. Daems	84,74
(K) P. Ghijsbrecht	84,59	(K) F. van Acker	83,88

de nuttige volgorde werd aangewezen (4). Het kiezerskorps blijft zich de mogelijkheid ontzeggen uit de partijkandidaten de volksvertegenwoordigers en de rechtstreeks verkozen senatoren te kiezen (5).

Summary : The preferential vote at the general elections of 1978 in Belgium.

At the general elections in Belgium, the voter has the possibility to bring out either a vote for a party or a vote for a candidate of the party (a preferential vote). At the general elections of December 17, 1978 for the House of Representatives the voters have voted for 51,86 % by preference, whereas for the Senate 41,82 % of them have done so.

The use of preferential votes is varying from one electoral district to another : from 68,30 % in the district of Oudenaarde to 35,74 % in Bergen. There is also a difference from one political party to another. The highest percentage is obtained by the CVP-PSC (catholic party) : 61,12 % ; the lowest by the KPB-PCB (communist party) : 27,34 %. The preferential votes individual candidates obtain differ widely, pointing out not only their popularity but also to a certain extend their political power.

(4) Bij de verkiezingen van 1961, 1965, 1968, 1971 en 1974 werden resp. 5, 2, 4, 2 en 3 kandidaten buiten de nuttige volgorde verkozen.

(5) W. DEWACHTER, De samenstelling der lijsten. in : *De wetgevende verkiezingen als proces van machtsverwerving in het Belgisch politiek bestel*, blz. 110-166.

